מתני' [א]שומרת יבם בין ליבם אחד בין לשני יבמין ר"א אומר יפר ר' יהושע אומר לאחד אבל לא לשנים ר"ע אומר [א]לא לאחד ולא לשנים אמר ר"א מה אם אשה שקנה הוא לעצמו הרי הוא מיפר נדריה אשה שהקנו לו מן השמים אינו דין שיפר נדריה אמר לו ר"ע לא אם אמרת באשה שקנה הוא לעצמו שאין לאחרים בה רשות תאמר באשה שהקנו לו מן השמים שיש לאחרים בה רשות א"ל ר' יהושע עקיבא דבריך בשני יבמין מה אתה משיב על יבם אחד אמר לו אין היבמה גמורה (א) ליבם כשם שהארוסה גמורה לאישה: **גמ'** בשלמא [ב]ר"ע סבר אין זיקה ור"י סבר [ב]יש זיקה אלא ר"א מאי טעמיה אי יש זיקה אין ברירה אמר ר' [ג]אמי [ג]כגון שעשה בה מאמר ורבי אליעזר סבר לה כב"ש דאמרי מאמר קונה קנין גמור ורבי יהושע (ב) אומר לך ה"מ בחד יבם אבל בשני יבמין לא מי איכא מידי דכי אתי (ג) אחוהי אסר עליה בביאה או בגיטא ומפר ור"ע סבר אין זיקה ולר' [ד]אליעזר דאמר מאמר לב"ש אין קונה אלא לדחות בצרה מאי איכא למימר הכא במאי עסקינן כגון שעמד בדין ואיתחייב לה מזונות [ה]וכדרב פנחס משמיה דרבא דאמר כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת

תנן

רש"י

מתני' בין ליבם אחד. בין שזקוקה ליבם אחד בין לשני יבמין אמר ר' אליעזר יפר. ומוקמינן ליה בגמרא כשעשה בה מאמר אחד מהן: **ומה אשה שקנה הוא לעצמו.** כגון הנושא אשה בעלמא: **שהקנו לו מן השמים.** יבמה שחייבו לו מן התורה: **שאין לאחר רשות בה.** המקדש אשה מן השוק לאחר שקידשה לא תפסי בה קידושי מאדם אחר ואהכי מצי מיפר: **שיש לאחר רשות בה.** שאם עשה בה מאמר יבם זה ובא אחיו אח"כ ועשה בה מאמר תפיס בה כדאמר (יבמות נ.) יש מאמר אחר מאמר: **דבריך בשני יבמין.** דבשני יבמין מצית למימר כי האי גוונא: **מה אשה משיב על יבם אחד.** בהא לא מצית למימר שיש לאחרים רשות בה הואיל וליכא יבם אחר ואת לא משוית חילוק בין יבם אחד לשני יבמין: **א"ל אין היבמה גמורה לאישה.** שאם בא עליה זר אין נסקל שאין בה לא דין ארוסה ולא דין אשת איש ואין חייבין עליה אלא לאו דלא תהיה אשת המת וגו' (דברים כה): **כשם שארוסה.** בעלמא גמורה לאישה שנסקלין על ידה: **גמ' קסבר אין זיקה.** ואפילו ליבם אחד אינה זקוקה דתיהוי כאשתו עד שתכנס לחופה: **ור' יהושע סבר יש זיקה.** ולהכי לאחד יפר אבל לשנים אינו מיפר דאין ברירה לאיזה מהן זקוקה ולאיזה מהן תתיבם אע"ג דאמרי' (יבמות כד.) מצוה בגדול לייבם מ"מ אם בא עליה קטן קנאה: **לעולם קסבר ר"א יש זיקה.** והיינו טעמא דאפילו לשנים יפר כשעשה בה האחד מאמר דהשתא יש ברירה ואליבא דב"ש דאמרי דמאמר קונה קנין גמור והיא כאשתו לכל דבר הלכך מיפר לה: **ה"מ ביבם אחד.** דיש זיקה: **אבל בשני יבמין לא.** קני מאמר דלאחר דעשה בה מאמר אילו אתי אחוה מצי לאוסרה עליו בביאה או בגיטא דיש ביאה וגט אחר מאמר: **מי איכא מילתא וכו'.** משום האי טעמא דאילו אית ליה אחא להאי יבם (ד) מצי מפיק לה מיניה בתר הכי שמקדשה או על ידי גט וביאה וקרו להנהו קדושי מאמר ולית בהו משמא כולי האי: **ולר' אלעזר בן פדת דאמר מאמר כו' אלא לדחות בצרה בלבד.** שאם היו ב' נשים לזה שמת ושתיהן זקוקות ליבם ואי אפשר לייבם לשתיהן דבית אחד הוא בונה ואינו בונה שתי בתים (ה) ובהא מילתא קסברי בית שמאי דמאמר קונה דכשעושה בזו מאמר דוחה לצרה ומתירה לשוק אבל עדיין זו זקוקה לאחיו דמצי אסר לה עליה: **מאי איכא למימר.** אכתי תיבעי לך מאי טעמא דאמר ר"א אפילו לשנים יפר: **כגון שעמד בדין.** משעשה בה מאמר שזו תבעתו בדין מפני שלא היה מייבמה וחייבוהו בית דין ליגשא לה וברח [דאיחייב] לה במזונותיה ובהפרת נדריה וכדרב פנחס כו':

ומי

ר"ן

היכא דאמר אי אפשי סגי אע"ג דבהפרה לא מהני כדאיתא לקמן (עח.) זה נ"ל. ועוד דנהי דאמרינן הכא על דעת בעלה לא קפדינן אלישנא אלא הכי קאמרינן דאין בלבה שיתקיים הנדר אי קפיד ביה בעלה אבל מאן לימא לן דעל דעת הכי משמע דנימא דנודר על דעת חברו מאי אידך למישרי ליה אלא ודאי כדכתיבנא: **מתני' שומרת יבם וכו' ר"א אומר יפר.** מסקינן בגמרא דיפר בשותפות אב קאמר ובשעשה בה מאמר: **רבי יהושע אומר לאחד ולא לשנים.** משום דס"ל אין ברירה וכדמפרש בגמרא בס"ד: **רבי עקיבא אומר לא לאחד ולא לשנים.** דגריע ליה יבם מארוס ואפי' בשותפות לא מצי מיפר: **ומה אשה שקנה הוא עצמו.** שאינה שומרת יבם אלא הוא קדשה לעצמו הרי הוא מיפר נדריה בשותפות דאב: **אשה שהקנו לו מן השמים.** היינו שומרת יבם שהיא קנויה לו בלא קדושין שאסורה לכל אדם עד שיחלוץ לה אינו דין שיפר נדריה בשותפותיה דאב: **עקיבא דבריך בשני יבמין.** דכל אחד יש לו רשות בה: **כשם שארוסה גמורה לאישה.** מפרש בגמ' (ו): **גמ' בשלמא ר"ע קסבר אין זיקה.** שהיבמה זקוקה ליבם לא אלימא כארוסין ומשום הכי לא מצי מיפר: **ורבי יהושע סבר יש זיקה.** דאדרבה אלימא טפי מארוסין דהויא ככנוסה ומש"ה יפר יבם לחודיה דהשתא הכי קס"ד מיהו אין ברירה דהיכא דשני יבמין אין ברירה למי היא זקוקה ולמי תהיה לאשה ומש"ה אפילו שניהם אין יכולין להפר דכיון דבשעת הפרתן אין ברור לנו מי הוא אישה אין הפרתן כלום דרחמנא אמר אישה יקימנו ואישה יפירנו דבעינן שיהא ידוע בשעת הפרה וכן כתב רש"י ז"ל בפרק ד' אחים (יבמות כט:) וסוגיא דשמעתא דהתם מסייע ליה. וכ"ת היכי אמר דרבי יהושע סבר דזיקה ככנוסה דמיא דהא לא אשכחן דאמר הכי אלא רבי אושעיא אליבא דר"ש ואמותב התם בריש פרק כילד ביבמות (דף יט.) איכא למימר דלאו מגופיה דמילתא אמותב אלא למאי דמפרש לה אליבא דר"ש מיהו אנן מצינן למימר דס"ל לרבי יהושע ההוא טעמא אי נמי כי אמרינן רבי יהושע קסבר יש זיקה לאו למימרא דליהוי ככנוסה אלא דהויא כארוסה ומיפר בשותפות ואף על גב דברים הן סוגיא סבירא לן דיפר לחודיה קאמר כדמוכח לקמן

הכי

מסורת הש"ס

א) יבמות כט:, ב) שם, ג) ע"ש, ד) [ל"ל אלעזר], ה) [לעיל עג: וש"נ], ו) [לקמן עה.].

◆

הגהות הב"ח

(א) במשנה אין היבמה גמורה (ליבם) תא"מ. ונ"ב ס"א לאישה וכן הוא לקמן דף ע"ה: (ב) גמ' ור' יהושע אומר לך: (ג) שם דכי אתי אחוה: (ד) רש"י ד"ה מי איכא וכו' דמצי מפיק: (ה) ד"ה ולר' אלעזר וכו' שתי בתים ולהא מילתא:

◆

מוסף רש"י

ר"א אומר יפר. אחד מהם את נדריה (יבמות כט:). לאחד אבל לא לשנים. שומרת יבם אחד יפר אבל שומרת לשני יבמים לא יפר לא זה ולא זה (שם). אין זיקה. דתיהוי ככנוסה (שם). לדחות בצרה. באחותה שנפלה לפניו אחר מאמר זו (שם). ואיתחייב לה מזונות. כדתניא בהחולץ (מא:) עמד בדין וברח ניזונית משל יבם, דמהשתא בעלה הוא ועל דעתו נודרת על מנת שיגלה (שם כט:).

◆

פירוש הרא"ש

מתני' שומרת יבם. מצפה וממתנת ליבם כמו ואביו שמר את הדבר ובגמרא מפרש פלוגתייהו: **אשה שקנה הוא לעצמו.** היינו ארוסתו הרי הוא מיפר נדריה בשותפות עם אביה: **אשה שהקנו לו מן השמים.** היינו יבמתו: **אינו דין שיפר נדריה.** עם אביה: **שיש לאחרים רשות בה.** שגם היא זקוקה לאחר אחיו: **מה אתה משיב על יבם אחד.** תשובתך טובה על דברי ר"א שאמר שמיפר בב' יבמין מה אתה משיב על דברי שאני אומר לאחד ולא לשנים: **אין היבמה גמורה ליבם.** להתחייב מיתה הבא עליה: **כשם שארוסה גמורה לאישה.** לענין חיוב מיתה: **גמ' קסבר אין זיקה.** ולא חשיבא כנוסה ואפי' בחד אחא: **ור' יהושע סבר יש זיקה.** ומן התורה חשובה כנוסה ועדיפא מארוסה משום דלא מחסרא כניסת חופה מיהו אין ברירה כלומר הא דאמרי' שיש זיקה מדאורייתא היינו דוקא בחד אחא משום דחשיב כאילו כבר כנסה אבל בתרי אחי אין נברר למי תהיה כנוסה הלכך אין זיקה כלל אע"ג דמצוה בגדול לייבם ה"מ למצוה בעלמא אבל מדאורייתא רמיא קמי תרוייהו ואם הלך הגדול למדינת הים כופין הקטן לייבם או לחלוץ: **אלא ר"א.** אפי' סבר יש זיקה כיון דאין נברר היאך יפר ואפי' שניהם ביחד אינן יכולין (לברר) [להפר] דכיון דלא חשיבא כנוסה אפי' לאחד מהם וכאשה בעלמא היא לגבייהו: **כב"ש דאמרי מאמר** קונה קנין גמור. מן התורה דדריש ולקחה לו לאשה דע"י לקיחה נעשית אשתו: ור' יהושע סבר ה"מ בחד אחא כו'. ור' יהושע לא סבר כב"ש הלכך בחד אחא מיפר משום זיקה דחשיבא כנוסה אבל בתרי אין זיקה ואפי' עשה בה מאמר כיון דאחוה מצי למיפסלה עליה בגיטא או בביאה לא מצי מיפר: **ולר"א דאמר מאמר לב"ש אינו קונה אלא לדחות בצרה.** גבי הא דתנן בפ' ד' אחין שלשה אחין שנים מהם נשואים שתי אחיות ואחד מופנה מת א' מבעלי אחיות ועשה בה מופנה מאמר ואח"כ מת אחיו השני ב"ש אומרים אשתו עמו והלו תלך משום אחות אשה ואמרי ב"ש דמאמר קונה מן התורה היינו דוקא לדחות הצרה אשת אחיו שנפלה עליו ונעשית לה צרה בנפילה זו אבל אי בעי לאפוקה בגיטא לא מצי דהא הך דרשא דפ"ק דקידושין (דף יז.) ויבמה ביאה גומרת בה ואין כסף ושטר גומרין בה לענין זה דלא מצי לאפוקה בגיטא: **מאי איכא למימר.** אמאי מיפר כיון דאינה אשתו גמורה: **הכא במאי עסקינן שעמד בדין וברח כו'.** ר"א דסבר דמאמר לב"ש אינו קונה להיות אשתו גמורה מוקי לה אפילו בלא מאמר דמאמר אינו מועיל לענין הפרת נדרים ומיירי כשעמד בדין וכגון שאחד מן היבמים הלך למדינת הים והעמידה אחד בדין וברח ופסקו לה מזונות משלו כדתניא ביבמות (ד' מא:) עמד בדין וברח ניזונית משל יבם:

עין משפט נר מצוה

מו א מיי' פ"א מהל' נדרים הלכה כג טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף ז:

מז ב מיי' פ"א מהלכות יבום הלכה יד סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קנט סעיף ה:

מח ג מיי' פי"א מהלכ' נדרים הלכה כד סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף ז:

◆

תוספות

מתני' שומרת יבם בין ליבם אחד כו' ר"א אי' יפר. בגמ' מפ' טעמא: ומה אשה מן השוק שקנה הוא לעצמו מפר נדריה. כשהיא ארוסה בשותפות עם אביה: אשה שהקנו לו מן השמי'. היינו יבמתו: אינו דין שיפר נדרית. עם אב: שאין לאחרי'. אמי הבעל: שיש לאחרי'. לשאר יבמין: דבריך קיימי' בב' יבמי', וכזה יש להשיב על ק"ו דר"א: מה אתה משיב על יבם אחד. דבזה ניחא ק"ו: אין היבמה גמורה לאישה. לענין שיתחייב מיתה הבא עליה, כמו בארוסה שחייבי' עליה סקילה הבאים עליה: גמ' אין זיקה. דלא אמרי' זיקה ככנוסה, ופלוגתא היא ביבמו' פ' כילד (יח:) דפליגי בשומרת [יבם] שמתה אם אסור (בחמותה) [באמה], ור"ע סבר אין זיקה, הלכך אסו' להפר: ור"י סבר יש זיקה. בחד יבם הלכך מפר: מיהו אין ברירה. כלו' ובתרי אין זיקה דאין ברירה למי היא זקוקה הילכך לא א' בתרי יש זיקה: אלא לר' אליעזר מ"ט. א' בתרי דמפר, דליכ' מ"ד בתרי דיש זיקה. וק' דכי נמי יש זיקה אמאי מפר, דהא זיקה דרבנן הוא ואיך נקל מחמת כן לומר שיפר, ועו' מי עדיפ' זיקה מארוסה דאין מפר ארוס בלא אב: בגון שעש' בה מאמר. וסבר כב"ש דאמ' מאמר קונה קנין גמור, ומן התורה קונה מאמר ביבמתו לדרשי' ולקחה לו לאשה (דברים כה) לכולה מלתא כאשה (עי' קידושין יד.): ור' יהושע ה"מ בחד יבם. פי' ר' יהושע סבר כב"ש דמאמר קונה קנין גמור, וה"מ דמפר בחד יבם אבל בב' יבמין מי איכ' מידי דלאי אתי אחוה אסרה ליה בביאה אם בא על יבמה האחרת, או בגיטה, דלב"ש נמי פסיל לה בגיטה מדרבנן מי.... ... דפסיל מדרבנן, אלמא מדרבנן איהה קנוי' לו לגמרי, יש לנו [להשוות] ולומר מדרבנן אינו יכול להפר: ולר' אליעזר דא'. פי' ר' אמין (יבמות כט.): מאמר לב"ש אינו קונה אלא לדחות בצרה. כדתנן התם שלש' אחי' שנים נשואי' שתי אחיות ואחד מופנה ומת אחד מבעלי אחיות ועשה בה [מופנה] מאמר כו' עד והלא תלא משום אחות אשה (מיד דהוי אחות אשה) דמאמר קונה קנין גמור כדדרשי' (עי' קידושין יד.) ולקחה לו לאשה (דברים כה) [וקאמר ר"א דהיינו דווקא לדחות בצרה בלבד], אבל אי בעי לאפוקי בגיטא לא מצי מפיק לה, דלית לאו מיעוטא דבפ"ק דקידושי' (שם) ויבמה ביאה גומרת בה [ואין כסף ושטר גומרי' בה לענין] דלא מצי אפוקה בגיטה, ולית [להו] רבוי לענין דקונה לדחות בצרה: מאי איכ' למימר. אמאי מפר כי נמי עשה בה מאמר, והתם בפ' ד' אחי' (יבמות כט:) [אמר לך ר"א] איסור דאמרי אגא דלא סגי לה בגט אלא בעי [נמי] חליצה, להפרת נדרי' מי אמרי', ומיהו נקוטרס התם דהתם [כתב] דשני מאי יפר בשותפות קאמר דר' אליעזר נמי מודה דבשותפות מיהא מפר, אבל בשמעתין דקס"ד השתא דיבם לחודי' מפר לא אמרי' למודי ר"א: הב"ע שעמד בדין. אחר שעש' בה מאמר, דהכי מוכח כל הסוגיא דמיירי שעשה בה מאמר: